

YAŞAM KALİTESİ EKSENİNDE ŞEKİLLENEN ALTERNATİF BİR KENTSEL YAŞAM MODELİ: YAVAŞ KENTLEŞME HAREKETİ

Elif KARAKURT TOSUN*

Özet

Küreselleşme ve tüketim toplumu mantığının yarattığı ayınlama sürecine ve yerel kimliğin törpülenerek üst bir potada eritilmesine, dolayısıyla homojenleşme olgusuna karşı çıkan “yavaş hareketi”, uluslararası düzlemde büyük bir ilgi görmektedir. Fast – food tarzı beslenmeye bir tepki olarak ortaya çıkan yavaş hareketi, bugün kentleşme literatüründe “yavaş kentleşme” olarak tanımlanan bir modelin temelini oluşturmaktadır. Yavaş Kentler Birliği, küreselleşmenin yarattığı homojen mekânlardan biri olmak istemeyen, yerel kimliğini ve özelliklerini muhafaza ederek dünya sahnesinde yer almak isteyen kentlerin katıldığı uluslararası bir birliktir. Yavaş kentleşme felsefesi; içinde bulunulan an’ı yaşamaya vurgu yaparak sakin - huzurlu bir gündelik yaşantıyı destekler; sağlıklı, temiz ve yerel ürünlerden hazırlanan geleneksel yemek kültürünün devamlılığı hedefler ve yöre sakinleri arasındaki ilişkinin geliştirilmesini prensip olarak kabul eder. Yavaş kentleşme hareketinin dayandığı bu ilkeler ise, o yerleşim yerinde yaşayan bireylerin yaşam kalitelerinin yükseltilmesini ve bunun korunmasını olumlu yönde etkilemektedir. Bu nedenle yavaş kentleşme hareketi ile kentsel yaşam kalitesi arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır.

***Anahtar Kelimeler:** Yavaş Yemek, Yavaş kentleşme, Yaşam kalitesi, Kentsel yaşam kalitesi.*

An Alternative Urban Life Model Shaped in the Axis of Life Quality: Slow Urbanization Movement

Abstract

“Slow movement” which opposes to the process of dedifferentiation created by globalization and the logic of consumer society, protests against local identity

* Doç. Dr., Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Ali Osman Sönmez Kampüsü, Yalova Yolu 9. Km Bursa, ekarakurt@uludag.edu.tr

being smoothed and melted in an upper pot, therefore objects to the concept homogenization, draws considerable interest on the international level. Slow movement which emerged as a reaction to fast-food diet forms the basis of a movement which is defined as “slow urbanization” in the urbanization literature today. Cittaslow Association is an international association which is attended by cities that do not wish to become one of the homogenous places created by globalization, but wish to take place on the world scene by protecting their local identities and features. Philosophy of slow urbanization supports calm-peaceful daily life emphasizing to the ‘moment’ being lived; aims at sustaining traditional food culture which is composed of healthy, clean and local products and accepts improving the relationship between local people in principle. The principles which slow movement dwell on influences improvement and protection of life quality of people living on that settlement. Therefore there is a strong relationship between slow urbanization movement and urban life quality.

Key Words: *Slow Food, Slow Urbanization (Cittaslow), Quality of Life, Urban Life Quality.*

1. GİRİŞ

Sanayi Devrimi ile başlayan ve iletişim – ulaşım teknolojilerindeki gelişmelerle devam eden bir süreçte gündelik yaşamda zaman ve mekân algılamaları değişime uğramıştır. Teknolojideki gelişmeler sayesinde zaman ve mekânın kontrol edilebilir olması, ekonomik düzlem yanında kültürel yaşam ve siyasal yapı üzerinde ciddi etkilere neden olmuştur. 21. yüzyıl bireyinin hayatı anlamlandırma tarzı radikal bir şekilde dönüşüme uğramıştır. Bireyin yaşamı geçmiş dönemlere oranla hızlanmış ve kontrolünden çıkmıştır. Neticede yaşamdaki hıza paralel olarak içinde yaşanan “an”ın fark edilemediği, sürekli bir şeylere yetişilmeye çalışıldığı, hızlı ve sağlıksız beslenme alışkanlıklarının geliştiği, diğer bireylerle kısa süreli ve yüzeysel ilişkilerin geliştiği bir toplumsal yapı belirlemiştir.

21. yüzyılın toplumsal yapısında tanık olunan bu yapılanmayı açıklamada kullanılan kavramlardan bir tanesi McDonald’laşmadır. McDonald’laşma olgusu, zaman ve mekânı kontrol altına alarak, yönlendirme konusunda ele alınabilecek en iyi uygulamalardan birisi olmuştur. McDonald’s, 1950’li yıllarda Amerika’da faaliyete geçen bir fast – food restoranıdır. Bugün gelinen noktada, dünyanın büyük bir bölümünde yaşam biçimini etkileyen bir dönüşümün sembolü haline gelmiştir. McDonald’s, bir fast – food restoranı olmasına rağmen burada kabul edilen yönetim felsefesi; eğitim, sağlık, seyahat, zevk, rejim siyaset, aile ve toplumun bütün düzlemlerini etkilemektedir (Ritzer 1998: 34-37; Aslanoğlu 2000:236,237; Yırtıcı 2005)

21. yüzyılın McDonald’laşma olgusuyla özdeşleşen hızlı fakat kalitesiz yaşam tarzına tepki olarak 1980’li yılların sonlarında İtalya’da

“yavaş hareketi” oluşmuştur. Yavaş hareketi temelde hızlı yemek (fast food) kültürüne ve bu kültürün ortadan kaldırdığı geleneksel yaşam anlayışının yok oluşuna bir başkaldırı olarak ortaya çıkmıştır. İlerleyen dönemlerde ise kişiler arasındaki ilişkilere, yerel değerlerin – farklılıkların korunmasına, sosyal adaletin sağlanmasına kadar uzanan bir kapsamlı bir toplumsal dönüşüm hareketi olarak şekillenmiştir. Yavaş hareketinin temel olarak aldığı ilkelerin dünya üzerinde yarattığı olumlu etkiye paralel olarak, yavaş yemek anlayışından bir adım daha ileri gidilerek “yavaş kentleşme” hareketi geliştirilmiştir. 15 Ekim 1999 tarihinde İtalya Orvieto’da kurulmuş olan Yavaş Kentler Birliği’nin temelinde, küreselleşmenin insanlar arasındaki iletişimi, kaynaşmayı ve değişimi kolaylaştırmasına karşın, farklılıkların törpülenerek tek bir model insan ve tek bir tip kentsel makroform oluşturmaya doğru gittiğini ve sonunda sıradanlığın etkin olacağı bir düzenin oluşabileceği endişesi bulunmaktadır. Bu olumsuzlukları önlemek için yerel değerlere - mimariye sahip çıkmak, bu değerleri korumak ve onları geliştirmek için “yavaş kentler” kavramı çerçevesinde bir ağ oluşturulmuştur.

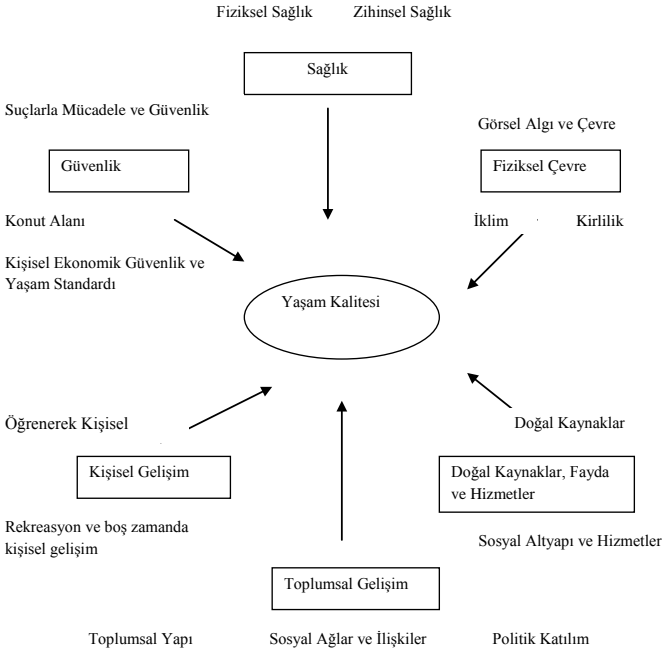
Bu çalışmanın temel amacı yavaş kentleşme hareketi ile yaşam kalitesi olgusu arasındaki ilişkiyi ortaya koyabilmektir. Yavaş kentleşme hareketinin, kentin yaşam kalitesini hangi süreçlerde ve nasıl etkilediğini ortaya koyabilmek için öncelikle, yaşam kalitesi kavramı ve bu kavramı oluşturan unsurlar ele alınmıştır. İkinci olarak yaşam kalitesi olgusu temelinde gündeme gelen kentsel yaşam kalitesi ve göstergeleri irdelenmiştir. Çalışmanın üçüncü kısmında ise yavaş kentleşme hareketi, bu hareketin ortaya çıkış süreci ve yavaş kentleşme hareketinin kriterleri analiz edilmiştir. Çalışmada son olarak, bir yerleşim yerinde yaşayan bireylerin yaşam kalitelerinin artırılması sürecinde yavaş kentleşme hareketinin etkinliği ve rolü ele alınmıştır.

2. YAŞAM KALİTESİ KAVRAMI VE BİLEŞENLERİ

Yaşam kalitesi kavramı, modern hayatın gelişimi ve toplumların çağdaşlaşmasıyla birlikte gündeme gelen ve gelişen bir kavramdır. Yaşam kalitesi kavramının önem kazanmasıyla kavram, yaşamın tüm alanlarında ele alınan ve araştırılan bir olgu haline gelmiştir. Yaşam kalitesi kavramı, farklı bilim alanları tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda, farklı yönleri ön plana çıkarılarak ele alınmakta ve tanımlanmaktadır. Bu sebeple, yaşam kalitesi kavramının farklı tanımlarına rastlamak mümkündür. Bu tanımların ortak tarafı, yaşam kalitesinin bireyin hayatına ilişkin objektif değişkenlere ve bireyin kendi algılaması doğrultusunda şekillenen sübjektif değişkenlere bağlı olarak gelişen, çok boyutlu bir kavram olmasıdır. Yaşam kalitesi araştırmaları, genel olarak objektif ve sübjektif değişkenlerin, toplumsal refah üzerindeki bütünlük etkisini öne çıkarmaktadır (Dissart ve Deler, 2000).

Yaşam kalitesi kavramı, gerçekleştirilen birçok araştırmada ve yerel, ulusal ve uluslararası platformlarda önemli bir yer tutan kavramdır. Sosyal ve ekonomik politikalar üzerinde güçlü bir etkisi olan yaşam kalitesi kavramı, şehir planlaması, sosyal ve/veya ekonomik göstergelere ilişkin araştırmalar, zihinsel ve bedensel sağlık alanındaki araştırmalar gibi birçok farklı araştırma ve çalışma alanının kapsamına girmektedir (SELMA, 2004).

Yaşam kalitesi kavramının neleri içerdiğine ilişkin akademik nitelikli çalışmalar 1930’lu yıllara kadar dayanmaktadır ve bu konuda farklı disiplinlerdeki farklı bilim adamları tarafından çok çeşitli tanımlara rastlamak mümkündür. Bu tanımlamalar arasında en kapsamlılarından biri de Van Kamp, Leidelmeijer, Marsman ve Hollander tarafından yapılan “yaşam kalitesinin bileşenlerini ve katmanları”nı şekil üzerinden açıkladıkları tanımdır. Van Kamp ve arkadaşları, yaşam kalitesi kavramını, çevrenin ölçülebilir mekânsal, fiziksel ve sosyal bileşenleri ve bu bileşenlerin algılanma biçimlerini bir arada ele alan ve buna göre bireylerin algılama biçimlerinin sadece objektif özellikleri ile değil aynı zamanda bireysel etkilerin de değerlendirildiği bir yaklaşımla ele almaktadırlar. Buna göre Van Kamp ve arkadaşları tarafından yapılan yaşam kalitesi kavramı şu unsurları içermektedir;

Şekil 1:
Yaşam Kalitesi Bileşenleri (Van Kamp and all, 2003)

Van Kamp ve arkadaşları tarafından ele alınan yaşam kalitesi kavramı, çok boyutlu ve birçok bileşenin etkileşimiyle şekillenen bir yapıya sahiptir.

Yaşam kalitesinin neleri içerdiğine ilişkin olarak yapılan bir başka tanım Dünya Sağlık Örgütü'ne aittir. Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO) göre yaşam kalitesi; bireylerin, hayat içerisindeki durumlarını, ait oldukları kültürel yapı ve değerler sistemi bağlamında, algılama ve değerlendirme biçimidir. Söz konusu değerlendirme, bireylerin beklentileri, hedefleri, hayat standartları ve hayata ilişkin kaygıları ile ilişkili olarak şekillenir. Yine Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımına göre, yaşam kalitesi, bireyin fiziksel sağlığı, psikolojik durumu, özgürlük seviyesi, sosyal ilişkileri ve yaşadığı çevrenin başlıca özellikleriyle etkileşimleri gibi çok sayıdaki etkenle ilişki içerisinde şekillenen, karmaşık ve geniş bir kavramdır (WHO - QoL Group, 1999).

2.1. Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi

Yaşam kalitesinin ölçülmesi veya değerlendirilmesi sürecinde göstergelerin belirlenmesi önem taşımaktadır. Yaşam kalitesi sorunsalının ele alındığı disiplin türüne göre, değerlendirmeye tabi tutulan göstergeler de farklılık göstermektedir. Fakirlik, suçluluk oranı, okullaşma oranı, hastane sayısı, doktor sayısı, trafik kazası sayısı, egzoz gazı emisyonları, işsizlik oranı, vb. şekilde ele alınan çalışma alanına göre incelenen nesnel göstergeler ve kişilerin bu nesnel verileri algılama biçimlerini değerlendiren öznel göstergeler yaşam kalitesi çalışmalarına temel teşkil etmektedir.

Bireylerin yaşam kalitelerinin ölçülmesinde Campbell ve arkadaşları bireylerin algılama, değerlendirme ve memnuniyetlerinin ölçülmesi yaklaşımını kullanmışlardır. Böylelikle, daha önce kullanılan yaşam koşulları yerine, yaşamın çok boyutlu (holistik) deneyimi gibi konularına ağırlık vermişlerdir. Bu nedenle Campbell ve arkadaşları, bireylerin yaşamlarının değerlendirmesinin değişik boyutlarını ölçme, karşılaştırma ve bu boyutların yaşam kalitesi deneyimini hangi derecede açıkladıklarını belirlemede, kullanılabilecek en uygun ölçütün bireylerin yaşamın değişik boyutları ile ilgili memnuniyetlerinin ölçülmesi olduğunu göstermişlerdir. Campbell ve arkadaşları, bu çalışmada, yaşam kalitesini anlamada, memnuniyetin ölçülmesinin yanı sıra, yaşanılan ortamın özelliklerinin ve bireysel özelliklerin de önem kazandığını belirtmişlerdir. Onlara göre, yaşamın herhangi bir boyutundan memnuniyet, bireylerin yaşam boyutu özelliklerini algılamasını ve değerlendirmesini yansıtmaktadır. Bu ise, doğrudan yaşam boyutunun objektif özelliklerinden etkilenmektedir (Marans, 2007).

Neticede bireylerin yaşam kalitelerinin ölçülmesi ile ilgili çalışmalar; belirli bir sorunsal etrafında nesnel verilerin tespit edilmesi ve çalışmaya konu olan bireylerin bu verileri anlamlandırmaları ile gerçekleşmektedir. Önemli olan yaşam kalitesi olgusunun belirli bir sorunsal etrafında irdelenmesidir. Bu çalışmada yaşam kalitesi kavramı, kentsel mekân ve burada yaşayan kişilerin o mekânı anlamlandırmaları temeli üzerine şekillenecektir. Dolayısıyla bu çalışmanın yapı taşını, kentsel yaşam kalitesi kavramı ve yaşam kalitesi çerçevesinde şekillenen yavaş kentleşme olgusu oluşturmaktadır.

3. YAŞAM KALİTESİ SORUNALI VE KENTLER

Toplumsal yapıda ortaya çıkan sorunlara bağlı olarak, 19 ve 20. yüzyılın iktisada dayalı kalkınma anlayışı 21. yüzyılda yerini insan odaklı kalkınmaya bırakmıştır. Bu anlayışın bir sonucu olarak ‘kentsel yaşam kalitesi’ kavramı gündeme gelmiştir. Burada söz konusu olan kalite, kentlerdeki fiziksel ve sosyal ortama ait değerlerin sürdürülerek, günün değişen koşullarına göre iyileştirilmesini içermektedir (Karakurt Tosun, 2010:141).

Dünya üzerinde kentlerin ve kentlerde yaşayan kişilerin sayısı hızla artmaktadır. “Bugün yaklaşık altı milyar olan dünya nüfusunun iki milyara yakın bir kısmı kentlerde yaşamaktadır. 2050 yılına gelindiğinde, dünya nüfusunun dokuz milyara, kentlerde yaşaya nüfusun ise altı milyara yükseleceği tahmin edilmektedir (Bagchi-Sen, Cline-Cole, DeFilippis, vd., 2000: 5). Kentlerde yaşayan nüfusun hızlı bir şekilde artmasıyla kentlerin sürdürülebilirliği bir diğer ifade ile “sürdürülebilir kentleşme” ve kentlerde yaşayan kişilerin yaşam kaliteleri “kentsel yaşam kalitesi” kavramlarını gündeme getirmiştir.

“Kentsel Yaşam Kalitesi, dar anlamıyla, toplumsal, ekonomik ve mekânsal öğeler açısından kent tanımına giren yerlerde, kentsel altyapı, iletişim, ulaşım, konut ve benzeri olanakların sunulma düzeyinin önceden belirlenen ölçülerin üstünde olması durumudur. Geniş anlamıyla, “kentsel yaşam kalitesi” kavramı, toplumsal, kültürel, siyasal öğe ve süreçleri de içerir. Kentin sunduğu olanak ve fırsatlardan örgütler, katmanlar içinde yaşayan bireylerin eşit, dengeli, gereksinimleri oranında yararlanması, eğitsel, sanatsal, ekinsel, siyasal etkinliklere, süreçlere etkin biçimde katılabilme olanaklarına sahip olabilmesi söz konusudur (Geray,1998:326).”

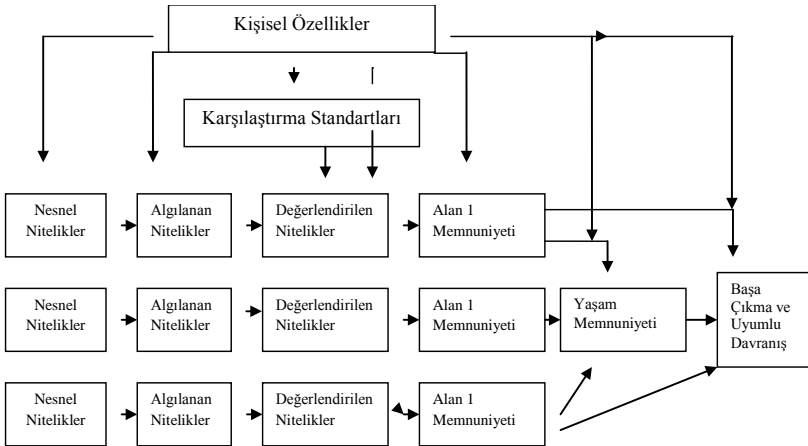
3.1. Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri

Genel olarak kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesinde kullanılacak kriterler iki temel bağlamda ele alınmaktadır: nesnel göstergeler ve öznel göstergeler.

Marans ve arkadaşları (Marans and Cooper, 2003; Marans and Rodgers, 1975) tarafından kullanılan kentsel mekânda yaşam kalitesini tespit etmeye yarayan göstergeler daha çok nesnel göstergeler üzerine odaklanmıştır. Bu göstergeler şu şekildedir;

- İklimsel koşullar (hava kirliliği),
- Demografik özellikler (mahallelere göre ortalama yoğunluk, hane halkı sayısı, hane geliri, yapı sahipliği oranı, işsizlik oranı, mahalle / ilçelere göre öğrenci – öğretmen oranı, okul sayısı, öğrenci sayısı, suçluluk istatistikleri),
- Kullanım ve ulaşım (kullanım türü oranları, park alanına uzaklık, alışveriş alanına uzaklık, hastaneye uzaklık, ulaşım hattına ve durağına uzaklık),
- Ekolojik (çevrede yer alan orman, göl, nehir ve deniz gibi doğal kaynakların boyutu, bitki örtüsü),
- Kentsel doku özellikleri.

Marans (2003), yerleşmedeki toplam yaşam memnuniyetini ortaya koymak üzere yukarıdaki göstergelerden hareketle bir model geliştirmiştir. Bu modele göre, yerleşimin alt bölgelerinde yaşayan kullanıcıların, her bir alt bölgede algıladığı özellikler ve yaşam memnuniyetleri toplanarak, yerleşimden duyulan toplam yaşam memnuniyeti belirlenmektedir. Buna göre nesnel göstergelerin kişiler tarafından nasıl algılandıkları öne çıkmaktadır. (Şekil 2).

Şekil 2:

Yerleşmelerde Yaşayanların Yaşam Memnuniyeti İle Yerleşmenin Alt Bölgelerinde Yaşayanların Yaşam Memnuniyeti Arasındaki İlişki (Marans, 2003)

Bir kentin yaşam kalitesinin tespit edilmesinde kullanılan ikinci sınıf göstergeler; öznel göstergelerdir. Bu göstergeler, daha çok fiziksel yaşam kalitesinin ölçülmesine yönelik olup, sosyal yaşam kalitesi ile ilgili yeterli bilgi vermemektedirler. Oysaki bir yerin yaşam kalitesini ölçerken algısal ve davranışsal göstergeleri göz önüne almak gereklidir. Önemli olan bir yerdeki göstergelerin yerel yaşamla örtüşebilir nitelikte olmasıdır. Bu noktada kentlilerin yaşam deneyimlerinin gerçekleştiği mekânın kişiler için ifade ettiği anlam ön plana çıkmaktadır. Kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesinde, insan ve mekân arasında bağlar kurulması önemli bir unsurdur. Bu bağın kurulabilmesi için, kentte yeni oluşturulan mekânların insanların;

- İlişki kurabilecekleri,
- Bağlanabilecekleri, aidiyet hissedebilecekleri,
- Kendileriyle özdeşleştirebilecekleri,
- Hatırlayacakları,
- Özleyecekleri,

özellikleri taşımaları gerekmektedir. Bu bağlamda, yer ve aidiyet duygusu, kimlik, mahremiyet, okunaklılık, sosyal sermayenin sürdürülebilirliği gibi subjektif ölçütler önem kazanmaktadır (Mazumdar, 2003).

Neticede kentsel yaşam kalitesi ile ilgili olarak denilebilir ki herhangi bir yerleşim alanında yaşam kalitesinin hangi seviyede olduğunu tespit etmede genel geçer tek bir ölçüt bulunmamaktadır. Çünkü bir yerleşim alanının yaşam kalitesi sadece objektif veriler ile ölçülemez; söz konusu yerleşim alanında yaşayan bireylerin, o yer ile kurdukları bağ, duyguları, hayata bakış açıları ve hayattan beklentileri de bir yerin yaşam kalitesinin tespit edilmesinde en objektif veriler kadar önem taşımaktadır (Karakurt Tosun, 2010:150).

4. YAŞAM KALİTESİ TEMELİNDE YAPILANAN YAVAŞ KENTLEŞME HAREKETİ

İtalyanca Citta (kent) ve İngilizce Slow (yavaş) kelimelerinden oluşan Cittaslow “Yavaş Kent” anlamında kullanılmaktadır. Cittaslow, küreselleşmenin kentlerin dokusunu, sakinliklerini ve yaşam tarzını standartlaştırmasını ve yerel özelliklerini ortadan kaldırmasını engellemek için Slow Food (Yavaş Yemek) hareketinden doğmuş bir kentler birliğidir (cittaslowseferihisar.org, 2010).

Yavaş kent hareketinin temelinde yatan felsefe, küreselleşmenin etkisiyle tek tiplenen gündelik yaşama ve kentsel makroforma karşı durarak yerel değerlerin, kültürün ve mimarının korunmasını sağlamaktır.

Küreselleşme süreçleri neticesinde yaşanan yapısal değişimle kentin anlamı ve küresel düzlemde sahip olduğu rolü değişmeye başlamıştır. Kentin tanımlanışı, artık kaçınılmaz olarak sermayenin egemenliğine bağımlı bir dünya kavrayışı üzerine oturtulmaktadır (Ocak, 1996: 35). Bu süreçte ulus devletin meşruiyeti sorgulanırken, ekonomik açıdan ana birim olarak yerel birimler, kentler ve bölgeler önem kazanmaktadır (Eraydın, 2001: 368). Ulus devletin meşruiyetinin sorgulandığı yeniden yapılanma sürecinde, özellikle uluslararası ilişkiler ağına dâhil olmuş büyük kentleri anlamlandırma süreçleri de değişikliğe uğramıştır: buna göre belirli bir ulus devlet içinde yer alan ve söz konusu ulus devletin bir parçası olan kent tanımlamaları yerine tüm küre üzerinde nüfuz alanı oluşturabilen ve bunun için küre üzerindeki diğer kentlerle sürekli bir yarış içinde olan ve bu süreci hem etkileyen hem de ondan etkilenen kent tanımı ağırlık kazanmaktadır.

Küresel sermayeden daha çok pay alabilme yarışına giren kentlerde, kentsel mekânın organizasyonu ve kentsel gündelik yaşamın yapılanışında bir benzerlik ve tek tipleşme süreci eş anlı olarak yaşanmaktadır. Küreselleşme sürecinin etkisiyle yaşanan ekonomik yapıdaki dönüşümlerle, kentsel kamusal mekânlar birbirlerine benzemeye başlamıştır: alışveriş merkezleri, temalı parklar, fast – food restoranlar vb. Özellikle tüketim temelinde ortaya çıkan yapılanmalar yaygın hale gelmiştir. Kentsel mekânda beliren yeni tüketim mekânları, zaman ve mekân kavramlarının bilinen yapısında ve anlamında devrimci bir dönüşüm yaratmıştır. Bu mekânlar, coğrafi sınırların yok olduğu, dolayısıyla aidiyet duygusu yerine, bir yere ait olmama / her yere ait olma duygusu veren, bağlamından kopuk küresel ortamlardır (Akbalık 2004: 26). İçinde bulunduğu yerelin özelliklerinden bağımsız herhangi bir yerdeymiş gibi duran yapı örneklerinin sayısı her geçen gün artmaktadır. Dünya üzerindeki gelişmelerden hareketle denilebilir ki, küresel süreçler yerel ölçekteki her türden yaşamı etkilemektedir, özellikle yer temelli farklılıklar ve özgünlükler belirgin biçimde kaybolma eğilimi göstermektedir.

Küreselleşme ve tüketim toplumu mantığının yarattığı aynılaştırma sürecine ve yerel kimliğin törpülenerek üst bir potada eritilmesine, dolayısıyla homojenleşme olgusuna karşı çıkan anlayışın neticesi olarak yavaş kent felsefesi, 2000’li yıllardan itibaren gittikçe yaygınlaşmaya başlamıştır. Yavaş Kentler Birliği, küreselleşmenin yarattığı homojen mekânlardan biri olmak istemeyen, yerel kimliğini ve özelliklerini muhafaza ederek dünya sahnesinde yer almak isteyen şehirlerin katıldığı uluslararası bir birliktir (cittaslowseferihisar.org, 2010). Bu anlamda yavaş kent anlayışı, yavaş yemek felsefesini kentlerin tasarım ve planlamasında kullanmayı amaçlayan uluslararası bir ağdır (Miele, 2008:135). Bir diğer ifade ile küresel ekonomik mantığa göre yapılan sosyal ve mekânsal yapıdaki bu farklılaşma karşısında duran ve yerel ölçekte bir “yavaş” sürdürülebilir

gelişmeyi öneren Yavaş Kent Hareketi, hem bir kentsel sosyal hareket, hem de bir yerel yönetim modelidir (Mayer ve Knox, 2006).

Yavaş kent hareketini tanımlayan temel karakteristik özellikler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 1: Yavaş Kentlerin Temel Özellikleri

Konular	Kurumsal Merkezli Görüş	Alternatif Görüş (Yavaş Hareketi)
Özellikler	Homojen	İdiosantrik / Özgün
	Zorunlu Tek Yön	Çoklu Alternatiflerin Varlığı
	Adaletsiz	Adil
	Endüstriyalizm	Zanaatkârlık
	Standardize	Kişiyeye Özel
	Tüzel	Geleneksel (Kökleşmiş)
	Sürdürülemez	Sürdürülebilir
	Kopyalanmış	Otantik
	Düşük Kalite	Yüksek Kalite
	Tekrarlanan	Özgün
	Kültür ve Tarihte Yoğunluk	Kültür ve Tarihe Hassasiyet
	Hızlı	Yavaş
Örnekler	Büyük kentsel projeler	Yerel ekonomik gelişme
	Fabrika Bacalarının Tercih Edilmesi	Yavaş Kentleşme

Kaynak: Grzelak-Kostulska, Holowiecka ve Kwiatkowski, 2011: 187

4.1. Yavaş Kentleşmenin Tarihçesi

Yavaş kentleşme anlayışının temelini, “yavaş hareketi” oluşturmaktadır. Yavaş hareketi, fastfood kültürünün sembolü haline gelen Mcdonald’s ve benzerlerinin hegemonyasına karşı başlatılan, hızlı yaşam ve hızlı yemek pratiğinin artması ve yerel yemeklerin kaybolmasının doğurduğu kaygıyı toplumsal tepki haline dönüştürmüş olan bir harekettir (Keskin, 2012).

Üretimi de tüketimi de hıza boğan Batı kaynaklı hayat tarzına karşı yine Batı da basit bir protestoyla başlayan yavaş hareketi, hızlı bir biçimde büyümüş ve uluslararası bir organizasyon olmuştur.

Yavaş yemek hareketi, Carlo Petrini tarafından, 1986 yılında İtalya’nın Langhe Bölgesi’ndeki Cuneo Kenti’nde başlatılmıştır. Hareketin nedeni, Roma Piazza di Spagna’da McDonald’s açılmasına gösterilen tepkidir (Yurtseven, vd., 2010:3). İngilizce ‘Slow/Yavaş’ ve ‘Food/Yemek’ kelimelerinin birleşmesinden doğan yavaş yemek hareketi, sadece fast-food yemeği protesto eden bir hareket değildir. (slowfoodanadolu.com, 2010). Bu

hareket McDonalds'ın yapmadığı her şeyi temsil etmektedir: taze, yerel, mevsimlik ürünler; nesiller boyunca elden ele geçen yemek tarifleri, ölçülü çiftçilik, esnaf ürünleri, aile ve arkadaşlarla keyifle yemek yemek vb. Bu anlamda yereli destekleyen yavaş yemek hareketi, küresel kapitalizmin doğal düşmanı olarak gösterilmektedir (Honore, 2008: 60-64).

Yavaş yemek hareketi; özgünlük, yerel tarih ve kültürel hassasiyetin yanı sıra geleneksel el sanatlarını sürdürme kabiliyetini önemsemektedir. Yerel duyarlılık ve özgünlük, bu yaklaşımın önemli bir bileşeni olarak görülmektedir (Mayer ve Knox, 2006: 324).

Yavaş yemek hareketi, paylaşılan deneyimlere dayalı bir kalite kavramı önermektedir. Bu üç boyutlu bir kavramdır. İyi, temiz ve adil boyutlarını içermektedir. İyi; gıdanın gerçek bir tat, aroma ve görünüme sahip olması boyutunu içerir. Temiz; sürdürülebilirlik boyutunu kapsar. Adalet; sosyal sürdürülebilirlik boyutudur. Bu boyut; gıdaların etiksel olarak sürdürülebilir olmasını, çalışanları sömürmeyen üretim yöntemlerinin kullanılmasını ve iyi ürünlerin dışlanmamasını içermektedir (Schneider, 2008:384).

Yavaş yemek hareketi, bugün dünyanın birçok ülkesinde binlerce üyesi bulunan uluslararası bir harekete dönüşmüştür. Hareket, gıda konusu dışında, modern dünyayla ilgili konularla da ilgilenmektedir. Üyelerine; yerel ürünlerin tören ve zevkini, geniş bir kitle tarafından unutulmuş lezzetleri, geleneksel biçimlerde yemek pişirme ve hazırlama yöntemlerini sağlamaktadır.

4.2. Yavaş Yemek Hareketinden Yavaş Kente (Cittaslow)

Yavaş Kentler Birliği 15 Ekim 1999 tarihinde dört kurucu şehrin (Chianti, Orvieto, Bra ve Positano) belediye başkanlarının Yavaş Kent Sözleşmesi'ni imzalamasıyla İtalya Orvieto'da Yavaş Kentler Birliği resmen kurulmuştur (cittaslow.org, 2010). Yavaş Kentler Uluslararası Tüzüğü'nde "Cittaslow'un, aynı felsefeyi paylaştığı ve 09.11.2007 tarihinde Plueba'da bir protokol imzaladığı Uluslararası Yavaş Yemek Birliği'yle bağı vardır." denilmektedir (cittaslow.net, 2010).

Uluslararası bir birlik şeklinde örgütlenen Yavaş Kentler Birliği, çalışma ilke ve prensiplerini bir tüzükle kayıt altına almıştır. 28 madde ve 5 ek belgeden oluşan "Uluslararası Yavaş Kentler" Tüzüğü; Yavaş Kentler Birliği'nin kuruluşundan, organlarına, katılım için yerine getirilmesi gereken kriterlerden, üyelerin sorumluluğuna, logo kullanımından fon kullanımına kadar pek çok alanda tanımlar ve ilkelerden oluşmaktadır.

Birliğin kuruluş maddesinde şu ifadeler yer almaktadır (cittaslow.net, 2010):

“Cittaslow-Rete Internazionale delle città del buon vivere” (Cittaslow-Yaşam kalitesine önem verilen şehirlerin uluslararası ağı) adlı Birlik: kısaca, “Cittaslow” Bra, Greve in Chianti, Orvieto, Positano kasabaları ile “Slow Food (Yavaş Yemek) Birliği” (Amerikan tarzı hızlı yiyecek (fast food) zincirine muhalif olarak kurulan birlik) arasında kuruldu. Birliğin süresi sınırsızdır. Birlik, “modern ve tarihi binalardan oluşan bir taç taşıyan turuncu renkli bir salyangozu” resmeden kendi logosunu kullanacaktır: Logonun ayrılmaz bir parçası ise, kullanımı tanzim edilecek olan “Yaşam kalitesine önem verilen şehirlerin uluslararası ağı” sözü olacaktır denilmektedir.”

Tüzükte, Yavaş Kentler Birliği’nin kar amacı gütmeyen bir teşekkül olduğu belirtilmektedir. Amacı ise kent organizasyonuna yönelik çözüm arayışları, testler ve uygulamalar vasıtasıyla iyi yaşama kültürünü destekleyip yaymak olarak tanımlanmaktadır. “Birliğin resmi dilleri İtalyanca ve/veya İngilizcedir” denmektedir. “Katılım, Taahhütler ve Yetkiler” başlığını taşıyan III. Paragrafta, birlik organlarının gerekçeli kararlarıyla farklı bir hüküm verilmedikçe, Uluslararası Birliğe normalde 50 binden fazla nüfusu olmayan tüm şehirler katılabilir denilmektedir (cittaslow.net, 2010).

Birliğin merkezi ise şöyle açıklanmaktadır: “Birliğin ulusal ve uluslararası merkezi Orvieto’dur. Birlik tali merkezlere de sahip olabilir.” Yavaş kent olarak tanımlanmak istenen kentlerin değerlendirilmesi bu merkez tarafından yapılmaktadır. Merkez bu çerçevede;

- Temel ilkeleri içeren bir manifesto,
- Yavaş Kent olarak tanımlanmak istenen kentlerin imzalaması gereken birlik tüzüğü,
- Üye şehirlerin listesi,
- Yıllık toplantı takvimleri, oluşturmuştur (cittaslow.net, 2010).

Yavaş Kentler Birliği’nin, uzmanlardan ve farklı disiplinlerden gelen bilim adamlarından oluşan bir “Bilimsel Komitesi” bulunmaktadır. Komite, birlik organlarına geniş ve güncel bilgi tedarik etmekte, faaliyetlerin geliştirilmesi için bilgi sağlamakta ve Yavaş Kentler ödül / unvan organizasyonları için işbirlikleri yapmaktadır (cittaslow.net, 2010).

Yavaş Kentler Birliği’ne katılmak isteyen bir kent, birlik tüzüğüne imza atarak bazı yükümlülüklerin altına girmektedir. Yavaş Kentler Birliği’ne üye kentler yılda bir kez farklı bir kentte toplanmaktadır. Bu toplantılarda bir yıl süresince gerçekleştirilen faaliyetler gözden geçirilmekte ve bir sonraki dönemle ilgili uygulamalar planlanmaktadır. Ayrıca Koordinasyon Komitesi tarafından görevlendirilen uzmanlar yeni üye olan kentlerin yetkililerine hareketin hedeflerinin anlatıldığı bir eğitim semineri

vermektedirler. Gerektiğinde bu uzmanlar üye kentlerde tertiplenen konferanslara ve seminerlere katılıp, Yavaş Kent düşüncesini anlatmaktadırlar (italyaonline.net, 2010).

Tüzüğün “Üyeler” başlığını taşıyan bölümünde, üye kentlerin Yavaş Kentler Birliği’nin amaçlarına, felsefesine ve değerlerine ters düşmeleri ya da onun imajına zarar verebilecek davranışlarda bulunmaları halinde, Koordinasyon Komitesi’nin o üyeyi acilen ihraç etmeyi düşüneceği belirtilmektedir. Başka bir ihraç sebebi olarak ise; üyelerin tüzüğün düzenlemelerine ve bunun yanı sıra Yavaş Kentler Birliği’nin Meclisi ve Uluslararası Koordinasyon Komitesi tarafından alınan kararlara riayet etmemeleri ve birliğin ilkelerine açık bir şekilde ters olan belgelenmiş bir faaliyet için de olmaları gösterilmektedir (cittaslow.net, 2010).

Yavaş Kentler Birliği, logo olarak salyangozu seçmiştir. Salyangoz, Yavaş Kentler Birliği’nin temel felsefesi olan yavaşlık ve dinlenmeyi temsil etmektedir. Salyangoz, patikası boyunca yol alabilmek için çok zaman harcar, acele etmez ve evini kolayca her yere götürür. Salyangoz yavaştır. Yavaşlık, akıllı ve ağırbaşlılığı ifade eder. Yavaş kentler, bu düşünsel yapıyı genişleterek; yavaşlığı, uygarlık yerine doğanın tercih edilmesi olarak tanımlar.

Salyangozların yaşamından, iki temel sonuç çıkarabilmek mümkündür (Yurtseven, 2007:3):

- *Salyangoz yavaş harekettir. (Hızlı olmak, insanı düşüncesiz ve akılsız kılar.)*
- *Salyangoz evini üzerinde taşır. (Nerede salyangoz varsa, evi de oradadır)*

Kaynak: <http://www.cittaslow.net>

Resim 3:
Yavaş Kent Logosu

Tarihî bir şato. Onun hemen dibinde çağdaş hayatı sembolize eden beton bina. Önlerinde yavaş ve emin adımlarla ilerleyen bir salyangoz. Bütün bunlar bir amblemi oluşturan unsurlardır ve her birinin ifade ettiği farklı anlamlar vardır. Örneğin tarihî şato geçmişi, geçmiş nesillerden miras kalan kültürel değerleri, diğer anlamıyla yitirilen pek çok değeri ifade etmektedir. Betonarme bina ise çağdaş medeniyetin sembolü zevksiz, ruhsuz ve donuk. Birbirinden farklı anlamlar çağrıştıran iki binanın hemen önündeki salyangoz ise belli bir hayat tarzına karşı ciddi bir protestonun ifadesidir. Hızlı yaşamının diğer adı olan “Amerikan tarzı” hayata bir alternatif olarak, hayatı yavaş, tadına vara vara, sükûnet içinde yaşamayı öngören bir semboldür. Yemek kültüründen kent planlamasına kadar her şeyin yavaşlık, sakinlik ve tarihî mirasa saygı prensipleriyle düzenlenmesi gerektiğini anlatmaktadır (italyaonline.net, 2010).

4.3. Yavaş Kentleşme Hareketinin Kriterleri

Bir kentin yavaş kent olarak kabul edilebilmesi için öncelikle Yavaş Kentler Birliği tarafından onaylanmış olması gerekmektedir. Yavaş kent olarak onaylanmış olmak, kentlerin, yavaş kentler komitesine uygulamalarını sunmaları yoluyla olmaktadır. Yavaş kent temsilcilerinden oluşan bir komite, yavaş kent olmayı amaçlayan kente, yavaş kent felsefesine nasıl uyduğunu görmek ve ilk elden izlenim edinmek için bir ziyaret yapar. Söz konusu kentin üyeliğe kabul edilebilmesi için Yavaş Kentler Birliği hedefleri doğrultusunda yapılan öz değerlendirmeden en az 50 puan alması başka bir deyişle kriterlerden %50'sini gerçekleştirmiş olması gerekmektedir (sustainablecities.dk, 2010). Yavaş kent olabilmenin diğer bir temel şartı ise, kent nüfusunun 50.000'in altında olmasıdır. Yavaş Kentler Birliği'ne üye olan kentlerin, kentin, çevre ve kentsel doku kalitesini teknoloji kullanarak iyileştirmek, yerel üreticiler ve tüketiciler arasında iletişimi ve diyalogu teşvik etmek, çevreyi korumak, sürdürülebilir gelişmeyi desteklemek, doğal ve çevreye dost tekniklerle yiyecek üretimine destek sağlamak gibi aşağıda belirtilen 7 başlık altında 59 ana ölçüt ve 3 özel koşulu gerçekleştirmeyi kendine hedef koyması ve bu alanlarda çalışmaya başlaması gerekmektedir (utikad.org.tr, 2010).

Bu ölçütlerin sınıflandırıldığı 7 ana başlık şunlardır:

1. Çevre politikaları,
2. Altyapı politikaları,
3. Teknolojiden yararlanarak kent kalitesinin artırılmasına yönelik faaliyetler
4. Yerel ürünlerin ve üretimin desteklenmesi
5. Misafirperverlik /konukseverlik

6. Farkındalık

7. Yavaş yemek faaliyet ve projelerinin desteklenmesi

Yukarıda belirtilen yavaş kent kriterlerinin yanı sıra, bu oluşumun temel amaçları, o kentin yavaş kent olma özelliğinin sürdürülebilirliği açısından önem taşımaktadır. Yavaş kentin temel amaçları aşağıdaki gibidir:

- Teknolojiyi kullanarak, yaşamın kaliteli ve çekilebilir olmasını sağlamak,
- Bölgeye özgü değerlerle sürdürülebilir gelişmeyi sağlamak,
- Yerel ekonomik yaşama katkı yaparak gelir adaletini sağlamak,
- Doğal çevreyi ve tarihi değerleri korumak (Yurtseven vd, 2010: 40).

Yavaş Kentler Birliği tarafından başvurusu kabul edilmiş ve “yavaş” olarak kabul edilmiş bir kentin, sahip olduğu değerleri koruduğu ve kentte yaşam kalitesi seviyesini devam ettirdiğine dair her 4 yılda bir sertifikalarını yenilemesi gerekmektedir. Bu, yerel girişimleri teşvik etmeye ve alternatif gündemleri desteklemeye devam etmek zorunda bulunduğu anlamına gelmekte, kalkınma gündeminin sürekliliğini sağlamaktadır.

Neticede yavaş yemek ve yavaş kent hareketleri bütüncül bir çerçevede incelendiği zaman, alternatif bir ekonomik kalkınma modelini içerdiği tespit edilmektedir. Yavaş yemek programları, “bölge” kavramı üzerinden “yer”e vurgu yaparken; yavaş kent hareketi, yerel farklılıkları ve kentsel gelişime açık bir rejimi vurgulamaktadır. Bu anlamda yavaş kent anlayışı, küreselleşme süreçleriyle birlikte kente yüklenen anlam ve kentin ulusu arka planda bırakarak gelişen ve yarışan bir mekân olarak algılama anlayışının tam tersi olarak, küçük kentlerin uluslararası bağlardan nasıl yararlanabileceklerine güzel bir örnektir (Ergüven, 2011: 204). Dolayısıyla küresel sermaye yarışında, kentlerin homojen küresel bir kültür potasına dâhil olarak yerel değerlerini eritmeleri ve aynılışma sürecine girmeleri zorunlu bir seçenek olmaktan çıkmıştır. Bu anlamda Robertson (1999)’un “küreyerelleşme” tanımında da vurguladığı gibi heterojeniteye verilen önem artmaktadır. Bu ise yerellikler arasındaki etkileşime bakmayı gerektirmektedir. Gelişmiş iletişim olanakları aracılığıyla giderek artan kültürel hareketlilik ve karmaşa içeren küresel alan kabulü, eş anlı olarak kültürünün küreselleşmesinin ikinci görüntüsü olan heterojenliği beraberinde getirir (Aslanoğlu 1998:160).

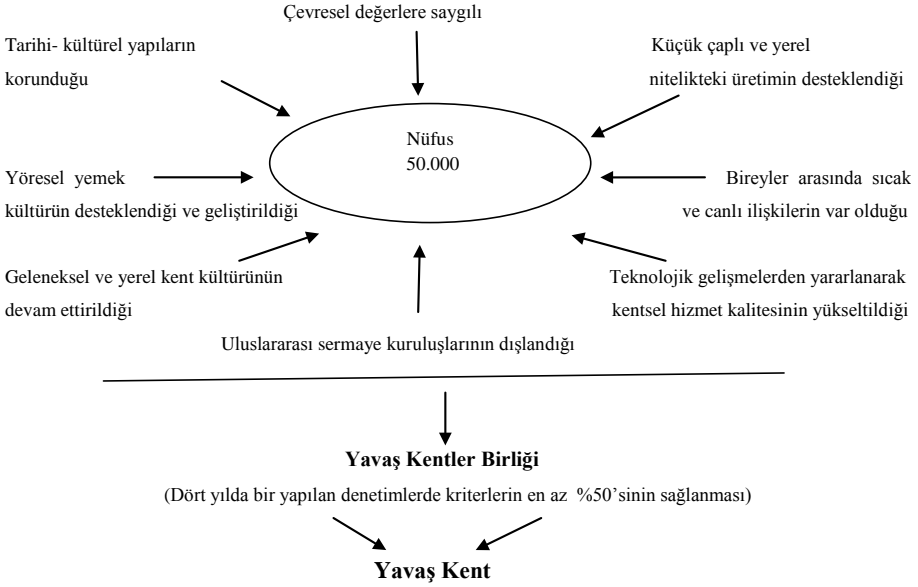
Yavaş kentleşme hareketi; yerel özellikleri ve değerleri, yerel yaşam tarzlarını ve standartlarını, küçük kasaba - kentlerin kendilerine özgü kimliklerini koruyarak farklı kent dokularının yok olmasını engellemeye çalışmaktadır (Karabağ ve diğ., 2012: 71). Yavaş kentleşme hareketi, kültürel heterojenliğin gerçekleşmesinde ve yerelliğin korunması sürecinde

kullanılabilecek bir kentsel kalkınma modeli olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yönüyle yavaş kent hareketi sadece yerel kültürü korumakla kalmaz aynı zamanda küçük kentlerde yaşayan kişilerin gelirlerinin artırılması sürecine de katkı sağlamaktadır (Karabağ ve diğ., 2012: 73). Ayrıca yavaş kent hareketi içinde yer alan bir kentin büyüklüğü sorunsalı veya optimal kent büyüklüğü açısından yavaş kentlerin nüfus büyüklüklerinin ne olması gerektiği, bu harekete dahil olan kentler tarafından sürecin en başında çözümlenmiştir. Bu anlamda kentleşme literatüründe bir kentin optimal büyüklüğünün tespit edilmesinde kullanılan temel kriterler olan kişi başına düşen kentsel hizmet maliyeti ile kişi başına düşen kentsel faydanın (Keleş,2008; Ertürk, 1997) karşılıklı etkileşimleri ile her yerleşim yeri için farklı bir büyüklük ön gören yaklaşımlardan -modellerden- farklı olarak yavaş kent hareketinde standart bir maksimum kent büyüklüğü tespit edilmiştir. Yavaş kent olabilmenin temel şartlarından biri olarak nüfusun maksimum 50.000 olarak belirlenmesi sürecinde; bir yandan yerel kültürün korunmasını, yerel ekonominin uluslararası sermayeye karşı korunmasını, kişiler arası ilişkilerin canlı – sıkı bir şekilde korunmasını sağlarken aynı zamanda kentin fiziksel olarak büyüyerek çevresindeki doğal alanları yok etmesinin önüne geçilmesini içeren ekolojik kaygılar da göz önünde bulundurulmuştur.

Üstelik yavaş kentleşme hareketinin oluşumu; kaliteli, sağlıklı ve dingin bir yaşam anlayışı üzerine odaklandığı için kültürel heterojenliğin yanında 21. yüzyılda kentleşme literatüründe üzerinde en çok vurgu yapılan kentsel yaşam kalitesi olgusunun kendiliğinden gerçekleşmesine imkân sağlamaktadır.

4.4. Bir Model Olarak Yavaş Kent

Yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve sürdürülebilir bir kentsel yaşamın sağlanması temelinde ön plana çıkan yavaş kentlerin taşınması gereken niteliklerden yola çıkılarak bir kent modeli ortaya konulacak olursa ortaya çıkan tablo aşağıdaki gibidir.

Kentin belirtilen kriterleri taşıdığı ve yavaş kent olarak kabul edilebileceğinin Yavaş Kentler Birliği tarafından tespit edilmesi bir süreci ifade eder ve belirtilen kriterler her dört yılda bir denetlenerek süreklilik sağlanır.

Bu anlamda Yavaş Kent klasik anlamda ekonomik, fiziksel ve demografik büyüme anlayışı temelinde şekillenen bir kentsel kalkınma modelinden ayrılmaktadır. Hatta tam tersine yörenin nüfus artışının kontrol altına alınmasını, uluslararası ve büyük ölçekli sermayeye dayalı üretim – tüketim kalıplarının engellenmesini içerir. Bir diğer ifade ile yavaş kentleşme hareketi ile hedeflenen niceliksel ereklerle şekillenmiş yerel kalkınmadan ziyade niteliksel değerlerin geliştirildiği, yaşam kalitesinin yükseltildiği, çevresel kaynakların korunduğu ve tüm bunların süreklilik arz ettiği bir kentleşme modelidir. Bu nedenle de kapitalist üretim ilişkileri çerçevesinde şekillenen sermaye odaklı bir yapıyı değil yaşanılan mekânı ve o mekânın yerel özelliklerini ön plana çıkartan, insani ilişkileri – değerleri ve çevresel dengeyi koruma temeline dayanan uzun vadeli bir yaklaşımı içermektedir.

5. YAVAŞ KENTLEŞME HAREKETİNİN TÜRKİYE'DEKİ GELİŞİMİ

Türkiye’de ilk olarak, 28 Kasım 2009 tarihinde İzmir’in Seferihisar ilçesi, ”Cittaslow”, yani “Yavaş Kent” unvanını almıştır ve dünyada “salyangoz” logosuyla temsil edilen kentlerden biri olmuştur (www.arkitera.com, 2010). Türkiye’den Yavaş Kentler Birliği’ne ilk giren kent olması sebebiyle Seferihisar, Yavaş Kentler Birliği’nin Türkiye’deki karar merkezi (tali başkentlerinden biri) haline gelişmiştir. Yavaş hareketinin Türkiye’de yaygınlaşması için yapılan çalışmalar sonucunda 2010 yılında Akyaka, Yenipazar, Gökçeada ve Taraklı kentleri Cittaslow olmak için çalışmalara başlamıştır. 24 Haziran 2011 tarihinde Polonya’da düzenlenen Cittaslow Uluslararası Kongresi’nde Cittaslow olarak ilan edilen bu kentlerle birlikte Türkiye’deki Cittaslow sayısı beşe çıkmıştır ve Türkiye’de Cittaslow Ulusal Ağı kurulmuştur (<http://www.cittaslowturkiye.org/>).

Son olarak İtalya’nın Novellara Kenti’nde 19 - 22 Ekim 2012 tarihleri arasında düzenlenen Cittaslow Genel Kurulu’nda Türkiye’den Vize (Kırklareli), Perşembe (Ordu) ve Yalvaç (Isparta) kentleri de yavaş kent logosu alırken, Türkiye’deki yavaş kentlerin sayısı 8’e ulaşmıştır (<http://www.cittaslowturkiye.org/>). Yavaş hareketinin ülke genelinde uyandırdığı ilginin bir sonucu olarak Türkiye’deki kentlerde Yavaş Kentler Birliği’nin üyesi olmak konusunda bir hareketlilik başlamıştır. Yaklaşık 60 kentin daha Yavaş Kentler Birliği üyesi olabilmek için Kültür Bakanlığı’ndan bilgi istediği belirlenmiştir (Keskin, 2012).

6. YAVAŞ KALİTESİ VE YAVAŞ KENTLEŞME HAREKETİ İLİŞKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Günümüzde iktisadi kalkınma anlayışından insan odaklı kalkınma anlayışına doğru bir eğilimin varlığı; insanların yaşadıkları mekânlara, kamusal hizmetlere, yaşam süreçlerine, sağlıklarına, vb. kriterlere verilen önemi de arttırmaktadır. Dolayısıyla insanların yaşadıkları mekânlarda yaşam kalitesinin yükseltilmesi, insanlar arasındaki sosyal – kültürel ilişkilerin güçlendirilmesi, fiziksel ve ruhsal sağlıklarını koruyucu nitelikteki çeşitli tedbirleri ve çalışmalarını içeren uygulamalar kentleşme literatüründe kendisine yer bulmaya başlamıştır. Bu uygulamalardan birisi de yavaş kentleşme hareketidir.

Yavaş kentleşme anlayışının ortaya çıkış süreci, uygulama yöntemleri ve prensipleri, logosu incelendiği zaman, bireyin fiziksel ve ruhsal sağlığını iyileştirmeyi ve korumayı temel bir ilke olarak kabul ettiği gözlemlenmektedir. Modern yaşamın her türlü stresinden ve

koşturmacısından uzak, sakin ve dingin bir yaşam üzerine kurgulanan yavaş kentleşme hareketi; bireylerin yaşam kalitesinin artmasında etkili bir unsur olacaktır. Fast – food anlayışının kişilere zoraki olarak sunduğu sağlıksız yemek kültürünün tam tersi olarak yapılan yavaş hareketi; taze, mevsimlik ürünlere dayanan ve aile – dostlarla yenen yöresel yemek kültürünü desteklemektedir. Yavaş anlayışının temsil ettiği bu yemek kültürü, gerek kişilerin fiziksel sağlığını koruması açısından gerek toplumsal bağların geliştirilmesi açısından bireylerin yaşam kalitesini olumlu olarak etkileyecektir.

Yavaş kentleşme hareketinin yaşam kalitesi ile ilintili bir başka özelliği ise, yavaş kent olarak kabul edilme şartlarından biri olan nüfus kriteri ile ilintilidir. Yavaş Kentler Birliği'ne göre bir kentin nüfusunun en fazla 50.000 olması gerekmektedir. Kişilerin yaşamlarını sürdürdükleri yerleşim yerlerinin nüfusu, kişiler arasındaki ilişkileri olumlu veya olumsuz olarak etkilemektedir. “Küçük yerleşimlerde kişilerin birbirleriyle kurduğu ilişkiler daha yoğun ve uzun sürelidir. Buralarda herkes birbiri hakkında bilgilere sahiptir. Büyük kentlerde ise, kişiler arası diyaloglar gittikçe azalır; bunun temel sebebi, kişilerin diğerlerini (birbirlerini) tanımamasıdır (Jacobs, 1992: 53-72)”. Büyük kentlerde, bireyler arasında ilişkilerin minimum düzeyde gerçekleşmesine paralel olarak sivil dayanışma ve kişilerin birbirlerine karşı yükümlülükleri zayıftır (Putnam, 2000: 206; Rosero, Bixby, Collado ve Seligson, 2005: 5). Bir diğer ifade ile küçük yerleşim birimlerine oranla büyük kentlerde sosyal sermaye daha zayıftır. Yavaş kentleşme hareketine tabi olan kentlerin nüfuslarının az olması, burada yaşayan bireyler arasındaki ilişkilerin güçlenmesini sağlarken diğer yandan da Mazumdar (2003)'ın yaşam kalitesiyle ilgili olarak tespit ettiği gibi kişilerin ilişki kurabilecekleri, kendileriyle özdeşleştirebilecekleri mekânların ve kişisel ilişkilerin varlığı, o yerleşim yerinin yaşam kalitesini yükseltecektir.

Neticede yaşam kalitesi anlayışı çerçevesinde yavaş kentleşme anlayışı incelendiğinde;

- Yavaş Kentler Birliği'ne bağlı kentlerin nüfusunun 50.000'in üzerine çıkmasının mümkün olmaması; bu kentlerde yaşayan kişiler arasındaki ilişkilerin birincil düzeyde, içten ve samimi olması sağlar. Bu ise bu kentlerdeki sosyal sermayenin güçlenmesi yönünde önemli unsurdur. Bir yerleşim yerinde sosyal sermayenin güçlü olması ise, yaşam kalitesi göstergelerinden subjektif nitelikli göstergelerin olumlu yönde seyretmesi açısından önem arz etmektedir.
- Yavaş Kentler Birliği'ne üye kentler, yavaş yemek hareketinin temel prensiplerine uymak zorunda oldukları için buralarda

yaşayan kişilerin sağlıklı, taze ve yerel besinlere dayalı yemek kültürünü benimsemeleri fizyolojik sağlıklarının korunmasına yardımcı olur. Sağlık bileşeni ise yaşam kalitesi göstergeleri arasında dikkate alınan en önemli kriterlerden birisidir.

- Aile ve dostlara ayrılan zamanın ön plana çıkarılması yavaş kentlerde, bireylerin ruh sağlığını olumlu yönde etkilemesi açısından yaşam kalitesi anlayışını destekler niteliktedir.
- Çevre ve altyapı politikalarıyla kentteki hizmetlerin geliştirilmesi, o yerin yaşam kalitesinin tespit edilmesinde kullanılan nesnel nitelikli yaşam kalitesi göstergeleri arasında yer almaktadır.

7. SONUÇ

1970’li yıllarda ortaya çıkan ekonomik krizin neticesinde yaşanan yapısal değişimle, kentin küresel düzlemde sahip olduğu rolü değişmeye başlamıştır. Uluslararası ekonomik düzenin yeniden yapılanması, kentlerin doğasını ve yönetimini değiştirmiştir. Küreselleşme süreçlerinin etkisiyle ülkeler arasındaki fiziksel ve ekonomik sınırlar önemsizleşerek ülkelerin ekonomik egemenlikleri törpülenmekte, küresel sistemin temel birimlerini kentler oluşturmaktadır. Kentler 20. yüzyılın başlarında sanayi devriminin başlattığı ivmeyle aldıkları göçlerden farklı olarak; günümüzde iletişim ve ulaşım teknolojilerinde yaşanan gelişmelere bağlı olarak mekânsal engellerin çok daha rahat aşılabilir hale gelmesiyle birlikte, ülke içinden ve dışından yoğun bir insan akınıyla karşı karşıya kalmışlardır. Aldığı iç ve dış göçlerle birlikte hızla büyüyen kentlerin nüfusları milyonları, on milyonları bulabilmektedir. Göçlerle birlikte kent merkezinde; hava kirliliği, gürültü, insan, trafik yükünün artmasına ve bilinmeyen olgusunun yükselmesine paralel olarak güvenlik azalmıştır. Kentsel mekânın şekillenmesinde etkili olan diğer bir unsur, tüketim toplumu anlayışına paralel olarak kentsel makro formda alışveriş merkezlerinin ve birbirine benzer mimari tasarımların sayısı artmıştır. Kentsel mekândaki yapılar incelendiğinde; herhangi bir yere ait olmayan fakat farklı kültürlere, farklı mekânlara ait izler taşıyabilen, ışıklandırmalar ve mekânın mimarisi yoluyla zamanın dondurulduğu, mevsimsel ve günlük değişimlerden etkilenmeyen bir görünüme sahip olduğu tespit edilmektedir. Neticede kentler mekânsal görünüm olarak birbirlerine benzemeye başlamıştır. Bu sürece eş anlı olarak teknolojideki gelişmelerin de etkisiyle kentsel yaşam hızı artmıştır. Küre üzerinde, insanlar artık daha hızlı çalışmakta, yolculuk yapmakta, yemek yemekte, pişirmekte ve karar vermektedirler. Kentli bireyler içinde yaşadığı ‘an’ı fark edmeden hızlı bir yaşam süremeye başlamışlardır.

Yaşam hızının artması, bireyler arasındaki ilişkilerde mesafelerin belirginleşmesi; yerel değerlerin, kültürlerin ve mimarinin eritilmesi sürecine tepki olarak ortaya çıkan yavaş hareketi; ekonomiden, sosyo – kültürel yaşama, mimariye kadar uzanan bu homojenleşme ve hız anlayışının küreselleşme süreçlerinin zorunlu bir sonucu olmadığını göstermesi bakımından büyük bir önem taşımaktadır. Kentler ve bireyler bir yandan küreselleşme süreçlerinin sunduğu hizmetlerden yararlanırken diğer yandan kültürel değerlerini koruyarak kaliteli ve sağlıklı bir yaşamın mümkün olabileceğini yavaş hareketi ile tüm dünyaya ispat edebilmektedirler. Yavaş hareketinin prensiplerini kabul etmiş bir kentte yaşayan birey; sosyal ağların korunduğu bir temelde yerel – sağlıklı – taze ürünlerle beslenebilmekte, geleneklerini gelecek nesillere aktarabilmekte, günlük hayatını bir şeylere yetişme telaşı olmadan yavaşça yaşarak an'ın tadını çıkarabilmektedir.

Yavaş hareketinin hızla yayıldığı günümüz toplumsal yapısında bu tarz bir yaşam anlayışı; belki de büyük kentlerde her geçen gün sayısı artan kentsel suçların, psikolojik rahatsızlıkların ve bu rahatsızlıklara bağlı fizyolojik hastalıkların sayısının düşmesine imkân verebilecektir. Yavaş kentleşme hareketinin daha çok kent yönetimi ve birey tarafından fark edilerek benimsenmesi durumunda ise 21. yüzyıl bireyi; büyük kentlerde farkına varılmadan maddi kaygılar uğrana yaşanan hayatın dışında kaliteli, sağlıklı ve sakin bir yaşam alternatifini değerlendirme imkânına da kavuşabilirler.

KAYNAKÇA

- Akbalık, Esra (2004) *Tüketim Kültürünün Etkisinde Değişen Kentsel Yaşam Biçimleri ve Küresel Kentler: İstanbul Örneği*, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Aslanoğlu, Rana (1998) *Kent Kimlik Küreselleşme*, Asa Kitabevi, Bursa
- Bagchi-Sen, Sharmistha; Cline-Cle, Reginald; Defilippis, James; Douglass, Michael; Emel, Jody; Hanson, Susan; Johns, Rebecca; Lake, Robert (2000) *Towards A Comprehensive Geographical Perspective On Urban Sustainability*, Final Report of the 1998 National Science Foundation Workshop on Urban Sustainability.
- Dissart, J.C. and Deler, S.C. (2000) “Quality of Life in the Planning Literature”, *Journal of Planning Literature*, 15(1).
- Eraydın, Ayda (2001)“Küreselleşme-Yerelleşme ve İşlevleri Farklılaşan Kentler”, *Prof.Dr. Cevat Geray'a Armağan*, Mülkiyeliler Birliği Yayınları 25, Ankara, ss.363-392.

- Ergüven, Mehmet Han (2011) “Cittaslow – Yaşamaya Değer Şehirlerin Uluslar arası Birliği: Vize Örneği”, *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3 (2): 201- 210. ISSN: 1309 -8039 (Online).
- Ertürk, Hasan (1997) *Kent Ekonomisi*, Ekin Kitabevi, Bursa
- Geray, Cevat (1998) “Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler”, *Türk İdare Dergisi*, Yıl 70, Aralık, Sayı 421, ss. 326-341.
- Grzelak-Kostulska, Elzbieta, Beata Holowiecka, and Grzegorz Kwiatkowski (2011) “Cittaslow International Network: An Example of a Globalization Idea?” *In The Scale of Globalization. Think Globally, Act Locally, Change Individually in the 21st Century*, 186-192. Ostrava: University of Ostrava, 2011. ISBN 978-80-7368-963-6.
http://conference.osu.eu/globalization/publ2011/186-192_Grzelak-Kostulska-Holowiecka-Kwiatkowski.pdf. (23.11.2012)
- Honore, Carl (2008), *Yavaş*, Esen G., (Çev.), *Alfa Yayınları*, İstanbul.
- Jacobs, Jane, (1992) *The Death and Life of Great American Cities*, Vintagen Boks, NewYork.
- Karabağ, Özgür; Fatih Yücel ve M. Emin İnal (2012) “Cittaslow Movement: An Opportunity For Branding Small Towns and Economic Development in Turkey”, *International Journal Economic. Research*, (3i3): 64 – 75. ISSN: 2229-6158.
- Karakurt Tosun, Elif (2010) 21. Yüzyıl Kentleri: Mekân, Kültür ve Yönetim Perspektifinde, Ekin Kitabevi, Bursa.
- Keleş, Ruşen (2008) *Kentleşme Politikası*, İmge Kitabevi, Ankara.
- Keskin, Enes Battal (2012) “Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış: Yavaş Şehirler (Cittaslow)”, *Paradoks: Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi (Elektronik Dergi)* ISSN NO: 1305 -7979, 2008: 8/1.
- Marans, Robert (2007) “Kentsel Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi”, *Mimarlık Dergisi*, Mayıs – Haziran sayı: 335
<http://www.mo.org.tr/mimarlikdergisi/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=53&RecID=1326> (Erişim Tarihi: 02.05.2012)
- Marans, Robert (2003) "Understanding Environmental Quality Through Quality of Life Studies: The 2001 DAS and its use of Subjective and Objective Indicators”, *Landscape and Urban Planning*, 65:73-83.
- Marans, Robert ve Cooper, L. (2000) “Measuring the Quality of Community Life: A Program for Longitudinal and Comparative International Research”, Paper Presented to the Second International Conference on Quality of Life in Cities, Singapore.
- Marans, Robert ve Rodgers, L. (1975) “ Toward an Understanding of Community Satisfaction”, *Metropolitan America in Contemporary Perspective*, Halsted Press, New York, USA.
- Mayer, Heike ve Knox, Paul L. (2006) *Slow Cities: Sustainable Places In A Fast World*, *Journal Of Urban Affairs*, 28(4):321-324.

- Mazumdar, Sanjoy (2003) “Sense of Place Considerations for Quality of Urban Life”, *Quality of Urban Life: Policy Versus Practice*, Ed: N.Z. Gülersoy, N. Esin ve A. Özsoy, İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Miele, Mara (2008) “CittàSlow: Producing Slowness Against The Fast Life”, *Space and Polity*, 12(1):135.
- Ocak, Ersan (1996) “Kentın Değişen Anlamı”, *Birikim Dergisi*, 86-87, Haziran – Temmuz.
- Putnam, Robert (2000) *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*, Simon and Schuster Press, New York.
- Ritzer, George (1998) *Toplumun McDonaldslaşması*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Robertson, Ronald (1999) Küreselleşme: Toplum Kuramı ve Küresel Kültür, *Bilim Ve Sanat Yayınları*, İstanbul.
- Rosero – Bixby Luis; Collado, Andrea; Seligson, A. Mitchell, (2005) “Social Capital, Urban Settings and Demographic Behavior in Latin America”, *IUSSP XXV International Population Conference, Tours*, France.
- Schneider, Stephen (2008) Good, Clean, Fair: The Rhetoric of the Slow Food Movement. *College English*, 70(4): 384.
- Yırtıcı, Hakkı (2005) *Çağdaş Kapitalizmin Mekânsal Örgütlenmesi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Yurtseven, H. Rıdvan (2007) *Slow Food Ve Gökçeada: Yönetmel Bir Yaklaşım*, 2.Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Yurtseven, H. Rıdvan, vd.(2010) *Yavaş Hareketi*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Spatial Deconcentration of Economic Land Use and Quality of Life in European Metropolitan Areas (SELMA), 2004, Deliverable D02 WP2- Quality of Life Indicators, SELMA. <http://www.comune.greve-inchianti.fi.it/attach/slow-statuto-en.pdf> (13.05.2010).
- Van Kamp, I.; K. Leidelmeijer; G. Marsman; A. de Hollander, (2003) “Urban Environmental Quality and Human well-being. Towards a Conceptual Framework and Demarcation of Concepts; a Literature Study”, *Landscape and Urban Planning*, 65:5–18.
- World Health Organization QoL Group (1999) “The World Health Organization Quality of Life Assessment (WHOQOL)” *Position Paper form the World Health Organization – Social Science and Medicine*, 41: 1403 -1409. <http://www.arkitera.com/h41395-yavas-hayatin-hizli-yukselisi.html> (15.05.2010). <http://www.cittaslow.net> (15.10.2010) http://www.cittaslowseferihisar.org/index.php?option=com_content&view=article&id=55&Itemid=65 (15.05.2010). <http://www.italyaonline.net/>(08.07.2010) <http://www.slowfoodanadolu.com/index.php/baskanin-mesaji/slow-food-carlo-petrini-bilinc-ve-sorumluluk/> (08.07.2010). <http://sustainablecities.dk/>.(15.10.2010). <http://www.utikad.org.tr/haberler/?id=3767> (15.05.2010) <http://www.cittaslowturkiye.org/> (23. 11. 2012)

